

No5(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

*Elektron nashr. 586 sahifa,
1-may, 2026-yil.*

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Wookyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – “Yangi O'zbekiston” va “Pravda Vostoka” gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (Phd)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: “Tadbirkor va ishbilarmon” MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Bo'lajak chet tili o'qituvchilarining innovatsion pedagogik kompetentligini rivojlantirish mexanizmi	10
<i>Mirzaraxonova Maftuna Ibroximjon qizi</i>	
Elementlarini integratsiya qilish: nazariy va amaliy yondashuv	13
<i>Ne'matov Karimjon Shavkat o'g'li</i>	
O'qish savodxonligi darslarida kitobxonlik kompetensiyasini rivojlantirishning innovatsion yondashuvlari ...	19
<i>Mahmudova Shoira Shavkat qizi</i>	
O'zbek milliy musiqasi asosida talablarda estetik did va ijro madaniyatini rivojlantirish metodikasi	25
<i>Gadoyeva Muborak Jumaqulovna</i>	
O'quvchilarning yozuv kompetensiyasini baholash mezonlarini takomillashtirish masalalari	30
<i>Abdurashidova Xafiza Abdurashidovna</i>	
Xurshid Do'stmuhammad qissalarida rivoyatchi strategiyasi	34
<i>Uzoqova Nargiza Yuldosh qizi</i>	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarida tanqidiy fikrlashni shakllantirishda innovatsion texnologiyalarining ahamiyati	37
<i>Eshpulatov Shakir Nabiyeovich, Ahrorova Ozoda Amriddinovna</i>	
"Xonada o'simliklarni o'stirish" intellekt xaritasi (Mind Map) yordamida o'quvchilarda ekologik tarbiya va ijodiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish	41
<i>G'aniyev Abduqahhor Gadoyevich</i>	
Bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini rivojlantirishda amaliy mashg'ulotlarning tashkiliy-pedagogik jihatlari	46
<i>Joldasov Ixtiyor Suyundikovich</i>	
Boshlang'ich sinflarda iqtisodiy tarbiyani shakllantirishning zamonaviy pedagogik texnologiyalari	50
<i>N. Asadov</i>	
Bo'lajak pedagoglarni tayyorlashda kreativ kompetentlik va kasbiy muvaffaqiyat o'rtasidagi bog'liqlik mezonlari	53
<i>G. Xamidova</i>	
Gamifikatsiya elementlarining bakalavr talabalarini raqamli resurs yaratishga motivatsiyasiga ta'siri	56
<i>Maxkamova Dilshodaxon Xabibjon qizi</i>	
The Influence of Family Parenting Style on the Formation of Primary School Students' Personality	59
<i>Berdiyeva Mohloroyim Mirzohid qizi</i>	
Noto'liq oilalardagi onalarning tarbiyaviy uslublari va farzandlarining ijtimoiy-psixologik moslashuvi (O'zbekiston namunasida)	64
<i>Ismoiljonov Ravshan Baxtiyor o'g'li</i>	
Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish	69
<i>Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna</i>	
Matematika ta'limida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanishning metodik asoslari	73
<i>Mirzayeva Shahlo, Qodirova Muattar Ilhom qizi, Rovshanova Yulduz Shovkat qizi</i>	
O'qishga motivatsiya tushunchasi uning nazariy-psixologik tahlili	77
<i>Azimova Rushana Zokirjon qizi</i>	
Oliy ta'lim talabalarida akademik prokrastinatsiyaning prediktorlari: akademik motivatsiya, umid va shaxs xususiyatlari	81
<i>Shodiboyev Shohruh Shuhrat o'g'li</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida rivojlantiruvchi markazlar integratsiyasini ta'minlash metodikasi	86
<i>Qahhorova Sevara Alimardonovna</i>	
O'quvchi-yoshlarni virtual olam ta'siridan himoya qilishning nazariy asoslari	90
<i>Isayeva Gulii Parpiyevna, Ravshanov Umidjon Abdiqodir o'g'li</i>	

Boshlang'ich sinf o'quvchilarida matematik tafakkurni oshirishda mantiqiy masalalarning o'rni	93
<i>Xilvatova Go'zal Sultonovna</i>	
Pedagogika tarixini o'qitishda talabalarda tarixiy tafakkurni rivojlantirish	97
<i>Jurayev Bobomurod Tojiyevich</i>	
Bolalarda ona tilida tinglash hissini rivojlantirish usullari	101
<i>Nurmatova Muxlisa Akmal qizi</i>	
Raqamli texnologiyalar yordamida ingliz tilini o'qitish samaradorligini oshirish (Kahoot, Quizlet va Moodle platformalari misolida)	106
<i>Yusupova Shahnoza Abduxafizovna</i>	
Sport maktablarida 16–18 yoshli nayza uloqtiruvchi sportchi-qizlarda portlovchi kuchni rivojlantirish	111
<i>Tursunova Surayyo Botir qizi</i>	
Umumiy o'rta ta'lim muassasalarida pedagog kadrlarning uzluksiz kasbiy rivojlanishini ta'minlashda "Kasbiy rivojlanish kuni" va "Kasbiy rivojlanish soati" tadbirlari: amaliyot tahlili	115
<i>Gaffarov Azizjon Muhammadsaidovich</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkiloti direktorlarining faoliyatini samarali tashkil etishning nazariy jihatlar (Learning outcomes) asosida	124
<i>Rabbimova Shaxnoza Soyib qizi</i>	
Bo'lg'usi o'qituvchilarda axloqiy madaniyat fazilatlarini qaror toptirishning pedagogik mexanizmlari	128
<i>G'aniyeva Sayyora Saidmurod qizi</i>	
Yengil atletikachilarning musobaqa jarayonida tibbiy-pedagogik monitoringini takomillashtirish	132
<i>Mamadaliyev Abror Akbarjonovich</i>	
Sun'iy intellekt yordamida rus tilini o'qitish va uning samaradorligi	137
<i>Yagafarova Naziliya Rafailovna, Nazarov Sardor, Onorboyev Kamronbek</i>	
O'quvchilarda ilmiy dalillarni tahlil qilish va xulosa chiqarish kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	142
<i>Baymurotova Mukaddas Xamdorovna</i>	
Ilmiy muxokamalarda pragmatik kompetentlikning roli	150
<i>Eshbo'riyeva Aziza Muhiddinovna</i>	
Talabalarda kognitiv-pragmatik kompetensiyalarni rivojlantirish metodikasini takomillashtirishning mazmuni	155
<i>To'rabekova Aziza Mirzabek qizi</i>	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda motivatsiyani shakllantirishda interaktiv metodlarning o'rni	159
<i>Qamchibekova Roziyaxon Xasanboy qizi</i>	
Проблема разграничения понятий "концепт" и "понятие" в современной лингвистике: лингвосомиотический и когнитивно-дискурсивный анализ	164
<i>Якунина Ангелина Алишеровна</i>	
Sun'iy intellekt texnologiyalari asosida amaliy bezak san'ati naqsh elementlarini raqamli qayta ishlash va arxivlashtirish	169
<i>Jabbarov Rustam Ravshanovich</i>	
Bo'lajak ingliz tili o'qituvchilarining yozuv kompetensiyasini rivojlantirishda Design Thinking texnologiyasining metodik imkoniyatlari	176
<i>Amanbayeva Oydin Urazali qizi</i>	
Tez qalamchizgi mashqlarida psixologik-pedagogik yondashuvlarning ahamiyati	181
<i>Suyunov Navro'z Alisher o'g'li</i>	
Innovatsion yondashuv orqali bo'lajak tasviriy san'at o'qituvchilarining metodik tayyorgarligini rivojlantirish konsepsiyasi	186
<i>Xalilov Lenar Shevketovich</i>	
Tarbiya fani asosida o'quvchilarda huquqiy kompetentlikni rivojlantirish imkoniyatlari	190
<i>Jumanova Xafiza Xoliqulovna</i>	
Samarqand arxitektura-qurilish instituti va shahar infratuzilmasi rivojlanishi o'rtasidagi bog'liqlik (1950–1990-yillar)	195
<i>Abulqosimova Dildora Asrorovna, O'ralov Sodiqjon</i>	
Rivojlanishida nuqsoni bor bolalar ta'limida ikkilamchi cheklovlarni kamaytiruvchi ta'lim texnologiyalari	199
<i>Qo'ziyeva Shahnoza Muhammadsoli qizi</i>	

O'quvchilarda milliy g'oya va mafkurani rivojlantirishda mumtoz musiqaning o'rni va ahamiyati	202
<i>Baymanova Feruza Abbralovna</i>	
Ommaviy jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlarini tashkil etishning pedagogik asoslari	207
<i>Xayitova Ulfatoy Tursunovna</i>	
Yuqori sinf o'quvchilarida ijtimoiy faollikni shakllantirishning pedagogik mexanizmlari	211
<i>Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich</i>	
Muhandislik ta'limida Bernulli va Puasson taqsimotlarini texnologik jarayonlar misolida o'qitish metodikasi... 216	
<i>Qo'ziboyeva Nozima Yoqubjon qizi, Maxmanazarov Sardor Toirjon o'g'li, Saydullayev Asadbek Xayrullo o'g'li</i>	
Психолого-педагогические основы обучения теме “производная” в курсе алгебры и начал анализа президентской школы	225
<i>Шахноза Холмуродова Зоир кизи</i>	
O'qish savodxonligi darslarida Bloom taksonomiyasi va 4K kompetensiyalarining integrativ modeli	234
<i>Farsaxonova Mastura Jalol qizi</i>	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida ta'lim sifatini baholash mezonlari va monitoring tizimini takomillashtirish: indikatorlar asosidagi boshqaruv modeli	241
<i>Jo'rayeva Dilrabo Kamoliddin qizi</i>	
Maxsus mashqlar yordamida start tezligini oshirish metodikasi	244
<i>Sitora Elova Axmatqulovna, Panjiyeva Gulzoda Eshdaviat qizi</i>	
Amudaryo foreli (<i>Salmo trutta oxianus</i>) O'zbekiston huddudida tarqalishi va ekologiya ta'siri.....	248
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Sevinch Sirojiddinova, Qurbonazarova Marjona Zokirovna</i>	
Suv va quruqlik muhitiga moslashgan amfibiyalarda adaptatsiya xususiyati	251
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Axmatmatova Feruza Shamsiddin qizi, Qo'ldoshova Ruxshona Navroz qizi</i>	
O'zbekistonda tarqalgan kaptarsimonlar xilma-xilligi, ularni tarqalishi, biologik xususiyatlari va amaliy ahamiyati	255
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Xolmo'minova Jasmina Baxtiyor qizi, Saidova Dilnoza Rustamovna</i>	
Surxondaryo viloyatidagi qo'lqanotlilar turlarining morfologik tasnifi va hududiy farqlari.....	259
<i>Xaqberdiyeva Shoira Tursunaliyevna, Yarashova Sarvara Islomovna, Bahromova Shahzoda Abduqodirovna</i>	
Игровые технологии как средство активизации коммуникативной деятельности учащихся на занятиях по русскому языку.....	267
<i>Халикова Гульбахор Исановна</i>	
Yoshlarni pedagogik kasbga yo'naltirish ishlarini o'rganishning konseptual va metodologik asoslari	270
<i>Matkarimova Muxabbat Abuovna</i>	
O'qish savodxonligini baholovchi topshiriqlar turlari	277
<i>Rasulova Mushtariybonu</i>	
Qoraqalpog'istonning shimoliy tumanlaridagi bolalarda tashqi nafas olish tizimi xususiyatlari	281
<i>Orazbaeva Navbaxor Mratbaevna</i>	
“Kompyuter tarmoqlari” fanini o'qitishda dasturiy-didaktik vositalardan foydalanish	285
<i>Muqimov Shahzodbek Ixtiyor o'g'li</i>	
Yangi O'zbekiston: yangilanish va taraqqiyot omillari (Qashqadaryo viloyati misolida).....	288
<i>Shomirzayev Maxmatmurod Xuramovich, Safarova Sevara Saloxiddinova</i>	
Raqamli ta'lim strategiyalaridan foydalanib o'qish samaradorligini oshirish	294
<i>Narzullayeva Gulzira Xayrullo qizi, Abdusottarova Farog'at Olimjon qizi</i>	
Oliy ta'limda “Zoologiya” kursini innovatsion pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish metodikasini takomillashtirish (“umurtqali hayvonlar” misolida).....	299
<i>Xonnazarova Mamlakat To'liqinova</i>	
Oliy ta'lim muassasalarida ommaviy sportni rivojlantirish strategiyalari	303
<i>Xudoyberganov Javlonbek Soatboy o'g'li</i>	
Accommodating a Teenage English Learner With Tourette-Related Stammering in Uzbekistan State Multilevel Test Preparation: A Single-Case Study.....	307
<i>Yulduz Sultanova</i>	
Yengil atletikada to'siqlar osha yugurish texnikasini takomillashtirish va o'rgatish uslubi.....	313
<i>Chariyev Ulug'bek Abdujabbarovich, Radjabov Jaxongir Furkatovich</i>	

The Interaction of Language and Culture in Intercultural Conflict Communication	317
Gulnoza Khushnazarova	
O'smir shaxsida o'zini o'zi tushunish psixologik muammo sifatida.....	321
Mahmudov Abdurasul	
O'quvchilar nutqida milliy-madaniy leksik birliklarni qo'llashga o'rgatishda semantikashtirish	325
Tursunova Javhar Bakir qizi	
Kompetensiyaviy yondashuv asosida boshlang'ich ta'limda matematik madaniyatni shakllantirish: Qori Niyoziy merosi asosida	329
Axmedova Nargiza Toychibekovna	
A2 darajadagi o'quvchilarda kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirishda adaptiv yondashuvning roli	333
Nezametov Zuxra Axmadovna	
Bo'lajak o'qituvchilarda pedagogik kasbga ijodiy munosabatni tarbiyalashning nazariy asoslari.....	336
Axmatov Ibrohimjon Furqat o'g'li	
Voyaga yetmaganlar profilaktikasida maktab, oila va mahalla hamkorligining zamonaviy holati va diagnostikasi	340
Japparbergenova Indira Bayramovna	
Yuqori sinf o'quvchilarining ijtimoiy va intellektual kompetensiyalarini rivojlantirishni pedagogik tizimini takomillashtirish	344
Amankosova Dinara Gabitovna	
Innovatsion usullar vositasida maktabgacha yoshdagi duduqlanuvchi bolalar nutqini rivojlantirish	348
Mamatova Aziza Bo'riboevna	
Dzyudoning olimpiya o'yinlaridagi o'rni va ahamiyati	353
Jaxongir O'razbayev Temur o'g'li	
Umumta'lim maktab o'quvchilarida milliy va umuminsoniy qadriyatlarga integratsiyalashgan harbiy tarbiyaning ilmiy-nazariy asoslari.....	356
A'zamov Inom Salimjonovich	
The Role of Digital Platforms in Developing Students' Independent Learning Competency	360
Jo'rayeva Zamira Ishmuminovna, Uraqova Shaxlo Turdiyevna	
Shaxsiy ta'lim trayektoriyasi tushunchasining pedagogik-psixologik mohiyati	365
Toshpo'latov Olim Panjiyevich	
"Ilk qadam" davlat o'quv dasturi asosida maktabgacha ta'lim tashkilotlarida faoliyat markazlarining ta'lim jarayonlarini tashkil etish	370
Bektemirova Asilabonu Akmal qizi	
Kreativ ta'lim texnologiyalari asosida talabalarda innovatsion kompetensiyalarni shakllantirish metodikasini takomillashtirish	374
Sariboyev Nurali Abdunazarovich	
Bolalarning tanqidiy fikrlashini rivojlantirishga ta'sir etuvchi omillar va yosh xususiyatlari	378
Erkinboyev Muhammadqodir Nodirbek o'g'li	
Tasviriy san'at darslarida eshitishda nuqsoni bo'lgan o'quvchilarning badiiy-ijodiy qobiliyatlarini rivojlantirish	383
Xushvaqtov Abror Doniyor o'g'li	
Raqamli ta'lim muhitida zamonaviy o'qitish metodlari va interaktiv texnologiyalardan foydalanishning pedagogik imkoniyatlari	387
Murodova Dilafr'o'z Matmurod qizi, Sattarova Bibijon Muzaffar qizi, Bekmurodova Muhayyo Uralbayevna	
Kredit-modul tizimida o'quv-me'yoriy hujjatlarni takomillashtirish borasidagi milliy va xorijiy tajribalar	391
Aralova Maxsuma Abdurahmonovna	
Yuqori sinf o'quvchilariga chet til o'qitish va o'rgatishda motivatsiyaning o'rni xususida	396
Atadjanova Shaxnoz Abbasovna, Ismoilova Feruza Salimjon qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalar nutqini rivojlantirishda innovatsion metodlar	400
Axmedova Fayziniso Otabek qizi	
Bo'lajak pedagoglarning uzluksiz amaliy faoliyatida professional salohiyatini rivojlantirish yo'llari	403
Habibullayeva Muxlisaxon Yorqinjon qizi	

Innovatsion yondashuv asosida bo'lajak texnologiya o'qituvchilarining PR kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi.....	406
J. B. Jumabayev	
Raqamli pedagogika sharoitida interfaol ta'lim metodlari asosida bo'lajak o'qituvchilarning kasbiy kompetentligini shakllantirish.....	412
Jumaniyozova Donoxon Olimboyevna, Bekmuratova Muhayyo Uralbayevna	
Biologiya ta'lim jarayonida ilg'or hamda zamonaviy pedagogik texnologiyalarni samarali qo'llash.....	416
Mo'minov Dilshod Yaxshiboy o'g'li	
Oliy ta'limda masofaviy ta'limning pedagogik-psixologik xususiyatlari	420
Mutalibova Muqaddasxon Abdunabi qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda raqamli platformalar orqali kiberxavfsizlik madaniyatini shakllantirish	423
Nazarmatova Dilshoda Umarali qizi, Saminjonova Sevaraxon Axmadjon qizi, Abdihakimova Muqaddas Fahridinova, Matsapayeva Nigora Satbay qizi	
Bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining etnopedagogik kompetentligini shakllantirishda milliy hunarmandchilik va xalq amaliy san'atining didaktik imkoniyatlari	428
Pardayeva Gulchexra Safarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarning bilish kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik asoslari	432
Qipchaqova Sevinchxon Farxodjon qizi	
Maktabgacha ta'lim boshqaruvida ERP tizimlarini integratsiyalashning proaktiv modeli.....	436
Raxmatillayev Oyatillo Zikrillayevich	
Maktabgacha ta'limda rivojlantiruvchi markazlarni tashkil etish va loyihalashtirish	439
Sadikova Shoista Akbarovna, Yangiboyeva Salomat Samandarovna, Yangiboyeva Sevinch Samandarovna	
Milliy hunarmandchilik buyumlarini yasash orqali o'quvchilarning ijodkorligini rivojlantirish	442
Xayitov Jonibek Xolboboyevich, Nabijonova Nilufar Nabijon qizi	
Futbol o'yinida to'pga kalla bilan zarba berish.....	446
Xolmaxmatov Boburjon Musurmon o'g'li	
Сравнительно-типологический анализ юмора и гуманизма в творчестве Гафура Гуляма и Марка Твена.....	451
Абдумунинова Махлиё	
Особенности фонетико-фонематической речи (качественные и количественные) у младших школьников с речевыми расстройствами	453
Заирова Н. Б.	
Informatika ta'limida sun'iy intellekt texnologiyalaridan foydalanishning metodik asoslari	459
Toshmurodova Gulsevar Bekmurod qizi	
Maktabgacha yoshdagi bolalarni maktab ta'limiga tayyorlash samaradorligini oshirishda innovatsion hamkorlik modelining ahamiyati	464
Jo'rayeva Mohigul Avazbek qizi	
Maktabgacha ta'lim mutaxassislarini tayyorlashda boshqaruv mexanizmlarining samaradorligi	468
Nazirova Guzal Malikovna	
Oilada bolani tarbiyalashning innovatsion yondashuvlari va ularning samaradorligi.....	474
Sultonova Nurxon Anvarovna	
Maktabgacha yoshdagi bolalarda ijtimoiy moslashuvni ta'minlashda rivojlantiruvchi muhitning ahamiyati...	478
Valijonova Bibirobiyaxon Numonjon qizi	
Raqamlashtirish muhitida o'smirlarning o'zini o'zi anglashining ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	482
Ortiqova Malika Odiljon qizi, Xolbekova Dinora Faxriddin qizi	
Boshlang'ich sinf matematika ta'limida innovatsion yondashuvlar asosida fikrlash kompetensiyalarini shakllantirish.....	486
Ermamatova Maftuna Ermamatovna, Shamsiyeva Mohinur Kaxramonovna	
"Lifelong learning" konsepsiyasi asosida bo'lajak o'qituvchining shaxsiy sifatlarini rivojlantirish mexanizmlari	490
Hakimova Nargiza Supxonovna	
Barqaror transport tizimlarini loyihalash kompetentligining tuzilmasi: komponentlar, mezonlar va indikatorlar	495
Abduraxmanov Ravshan	

Generativ sun'iy intellekt vositalarining oliy ta'lim talabalarining tanqidiy tafakkuriga ta'siri	500
<i>Ikromov Oybek Ibrogimovich</i>	
Efferent afaziya nutq nuqsoni bo'lgan bemorlar bilan olib boriladigan logopedik reabilitatsiya ishlar tizimi ..	505
<i>Turdaliyeva Shahlo Husnitdinovna</i>	
Autizm sindromli bolalar bilan ishlashda pedagog va oila hamkorligini ta'minlash mexanizmlari	510
<i>Babayeva Azizabonu Hamidjon qizi</i>	
Eshitishda nuqsoni bo'lgan bolalarda nutqiy muloqotni rivojlantirishning ilmiy-uslubiy yondashuvlari	515
<i>Muhammadjonova Dilafruz Farhodjon qizi</i>	
Ijtimoiylashuvning pedagogik kategoriya sifatida rivojlanishining mazmuni va dinamikasi	519
<i>Madayeva Muqaddas Baxtiyor qizi, Namozov Diyorbek Baxtiyor o'g'li</i>	
Globalashuv sharoitida talaba-yoshlarning intellektual migratsiyadagi o'rni.....	526
<i>Eshonjonov Bobir Zafarjonovich</i>	
O'smir qizlarda qad-qomat shakllanishiga ta'sir etuvchi omillar	530
<i>Uraimov Sanjar Ro'zmatovich, Abdullayeva Maxbuba</i>	
O'qish savodxonligini rivojlantirishda matn bilan ishlashning didaktik imkoniyatlari	534
<i>Qayumova Shoxsanam To'liqin qizi</i>	
Harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etishning pedagogik-psixologik mexanizmlari va determinantlari	538
<i>Ikmatullayev G'. Z.</i>	
Raqamli muhitda kechiktirish (prokrastinatsiya) odatlari va ularning shaxsiy moliyaviy qarorlar sifatiga ta'siri.....	544
<i>Sultanova Saida Muhiddin qizi, Nematova Mahliyo Solijon qizi</i>	
Yoshlar ijtimoiylashuvi jarayonida oila va ta'lim muassasalari o'rtasidagi hamkorlik mexanizmlari.....	548
<i>Sultanova Saida Muhiddin qizi, Musajonov Ulug'bek Ro'ziboy o'g'li</i>	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida mediaresurslardan foydalanish orqali o'quvchilarning fikrlash faolligini oshirish.....	551
<i>Bozorboyeva Muhabbat Tohirjon qizi</i>	
Adabiyot darslarida loyiha asosida ta'lim texnologiyalarini qo'llashning didaktik va metodik asoslari (5-sinf misolida)	556
<i>Azimjonova Shahnoza Dilshodbek qizi</i>	
4K modelini rivojlantirishda "Teskari sinf" (Flipped Classroom) texnologiyasining o'rni va ahamiyati	562
<i>Doniyorova Dildora Nuritdin qizi</i>	
4S festivali orqali Prezident maktablari pedagog va hodimlarida sog'lom turmush madaniyatini shakllantirish	566
<i>Ibragimov Shuhratbek</i>	
Ergashgan qo'shma gapli maqollarning komponental xususiyati	571
<i>Xoliqova Nasiba Anvar qizi</i>	
Как через счёт и движение формировать здоровье с точки зрения педагогики восточного возрождения	574
<i>Алиходжаева Р., Калауова М.</i>	
Kurashchilarda musobaqa davrida stressga chidamlilikni shakllantirish	578
<i>Jumadurdiyev Bahodir Xolmamatovich, Komilov Aziz Xoshimovich</i>	
Значение педагогической культуры в решении проблем подготовки преподавателей русского языка в высшем образовании	581
<i>Худайбердиева Дильфуза Мухтаровна</i>	

HARBIY XIZMATCHILARNI FUQAROLIK JAMIYATIGA IJTIMOIY-PSIXOLOGIK REINTEGRATSIYA QILISH JARAYONIDA ZAMONAVIY RAQAMLI TEXNOLOGIYALARNI JORIY ETISHNING PEDAGOGIK- PSIXOLOGIK MEXANIZMLARI VA DETERMINANTLARI

Ikmatullayev G'. Z.

O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti
"Xizmat faoliyatini tarbiyaviy-psixologik ta'minlash" kafedrası
boshlig'ining o'rinbosari, p.f.f.d. (PhD), dotsent, podpolkovnik

Annotatsiya: Harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida zamonaviy raqamli texnologiyalarni joriy etishning pedagogik-psixologik mexanizmlari va determinantlari tahlil qilinadi. Xizmatdan keyingi moslashuv ko'p komponentli jarayon bo'lib, unda psixoemotsional holat, ijtimoiy rollar transformatsiyasi, kasbiy identifikatsiya va kognitiv strategiyalar muhim o'rin tutadi. Tadqiqotda raqamli platformalar, sun'iy intellekt asosidagi psixodiagnostika, masofaviy psixologik yordam hamda adaptiv ta'lim texnologiyalarining integratsiyasi, shuningdek, ularning stressga bardoshlilik, ijtimoiy moslashuvchanlik va o'zini rivojlantirishga ta'siri yoritilgan. Natijalar raqamli texnologiyalar samaradorligi individual xususiyatlar, ijtimoiy muhit va institutsional qo'llab-quvvatlash omillari bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatadi. Diagnostik, korreksion, rivojlantiruvchi va monitoring bloklaridan iborat kompleks model taklif etilib, uning harbiy xizmatchilarni fuqarolik hayotiga moslashtirish hamda ijtimoiy-psixologik barqarorligini oshirishdagi ahamiyati asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: harbiy xizmatchilar, ijtimoiy-psixologik reintegratsiya, raqamli texnologiyalar, pedagogik-psixologik mexanizmlar, determinantlar, psixologik moslashuv, sun'iy intellekt, masofaviy psixologik yordam, refleksivlik, stressga bardoshlilik, ijtimoiy moslashuvchanlik, kasbiy identifikatsiya, adaptiv ta'lim texnologiyalari.

Abstract: Pedagogical and psychological mechanisms, as well as determinants of implementing modern digital technologies in the process of socio-psychological reintegration of military personnel into civilian society, are analyzed. Post-service adaptation is considered a multi-component process in which psycho-emotional state, transformation of social roles, professional identity, and cognitive strategies play a significant role. The study examines the integration of digital platforms, AI-based psychodiagnostic systems, remote psychological support, and adaptive educational technologies, along with their impact on stress resilience, social adaptability, and self-development. The findings indicate that the effectiveness of digital technologies is closely associated with individual characteristics, social environment factors, and institutional support. A comprehensive model consisting of diagnostic, corrective, developmental, and monitoring components is proposed, and its significance in improving socio-psychological stability and facilitating the successful adaptation of military personnel to civilian life is substantiated.

Key words: military personnel, socio-psychological reintegration, digital technologies, pedagogical and psychological mechanisms, determinants, psychological adaptation, artificial intelligence, remote psychological support, reflexivity, stress resilience, social adaptability, professional identity, adaptive educational technologies.

Аннотация: Рассматриваются педагогико-психологические механизмы и детерминанты внедрения современных цифровых технологий в процесс социально-психологической реинтеграции военнослужащих в гражданское общество. Послеслужебная адаптация трактуется как многокомпонентный процесс, в котором значимую роль играют психоэмоциональное состояние, трансформация социальных ролей, профессиональная идентификация и когнитивные стратегии. В исследовании освещены вопросы интеграции цифровых платформ, психодиагностических систем на основе искусственного интеллекта, дистанционной психологической помощи и адаптивных образовательных технологий, а также их влияние на стрессоустойчивость, социальную адаптивность и способность военнослужащих к саморазвитию. Полученные результаты свидетельствуют о том, что эффективность цифровых технологий тесно связана с индивидуально-психологическими особенностями личности, факторами социальной среды и уровнем институциональной поддержки. Предложена комплексная модель, включающая диагностический, коррекционный, развивающий и мониторинговый блоки, обоснована её значимость в повышении социально-психологической устойчивости и успешной адаптации военнослужащих к гражданской жизни.

Ключевые слова: военнослужащие, социально-психологическая реинтеграция, цифровые технологии, педагогико-психологические механизмы, детерминанты, психологическая адаптация, искусственный интеллект, дистанционная психологическая помощь, рефлексивность, стрессоустойчивость, социальная адаптивность, профессиональная идентичность, адаптивные образовательные технологии.

KIRISH

Bugungi kunda zamonaviy raqamli texnologiyalarning harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonidagi roli sezilarli darajada ortib bormoqda. Axborot resurslarining keng ko'lamda raqamlashtirilishi reintegratsiya jarayonining nazariy-metodologik asoslarini tubdan transformatsiya qilib, xizmatdan keyingi moslashuvni tizimli, dinamik va individual yondashuv asosida tashkil etish imkonini yaratmoqda. Bu esa harbiy xizmatchilarning psixologik tiklanishi, ijtimoiy rollarni qayta o'zlashtirishi hamda fuqarolik hayotiga moslashuv jarayonida samaradorlikni oshirishga qaratilgan innovatsion pedagogik va psixologik texnologiyalarni ishlab chiqish zaruratini yuzaga keltiradi.

Zamonaviy raqamli muhitda shakllanayotgan psixologik-pedagogik infratuzilma, xususan, raqamli platformalar, masofaviy psixologik yordam xizmatlari, mobil ilovalar hamda sun'iy intellekt asosidagi psixodiagnostics tizimlar reintegratsiya jarayonining sifat jihatidan yangi bosqichga ko'tarilishini ta'minlamogda. Mazkur vositalar yordamida shaxsning psixoemotsional holatini real vaqt rejimida monitoring qilish, uning individual-psixologik xususiyatlarini aniqlash, shuningdek, moslashtirilgan korreksion va rivojlantiruvchi dasturlarni ishlab chiqish imkoniyati kengayadi. Bu esa reintegratsiya jarayonida differensial yondashuvni ta'minlab, harbiy xizmatchilarning shaxsiy ehtiyojlari va resurslarini inobatga olgan holda samarali psixologik qo'llab-quvvatlash tizimini shakllantirishga xizmat qiladi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Raqamli texnologiyalarni reintegratsiya jarayonida qo'llashning konseptual jihatdan muhim yo'nalishlaridan biri virtual reallik (VR) va to'ldirilgan reallik (AR) texnologiyalaridan foydalanish bilan bog'liqdir. Ushbu texnologiyalar orqali fuqarolik hayotiga xos bo'lgan turli ijtimoiy vaziyatlar modellashtirilib, harbiy xizmatchilarda yangi ijtimoiy rollarni o'zlashtirish, kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirish hamda konfliktogen va stressogen sharoitlarda adekvat xulq-atvor strategiyalarini shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Bunda, ayniqsa, kognitiv mexanizmlarni faollashtirish, refleksivlik darajasini oshirish va emotsional o'zini boshqarish ko'nikmalarini rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi.

Simulyatsion-imitatsion raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan treninglar harbiy xizmatchilar uchun xavfsiz, biroq yuqori darajada realistik psixologik muhitni yaratadi. Mazkur muhitda shaxs noaniqlik sharoitida qaror qabul qilish, tezkor vaziyatni baholash, ijtimoiy moslashuvchanlikni namoyon etish hamda emotsional barqarorlikni saqlash kabi muhim kompetensiyalarni shakllantiradi. Shu bilan birga, bunday texnologiyalar shaxsning kasbiy identifikatsiyasidan fuqarolik identifikatsiyasiga o'tish jarayonini psixologik jihatdan yengillashtirib, rol konfliktlari va identifikatsion dissonanslarni kamaytirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalarni qo'llash orqali reintegratsiya jarayonini boshqarish ham yangi bosqichga ko'tariladi. Axborot tizimlari asosida harbiy xizmatchilarning moslashuv darajasi, psixologik barqarorligi va ijtimoiy integratsiya ko'rsatkichlarini tizimli ravishda baholash, muammoli nuqtalarni erta aniqlash hamda individual rivojlanish trayektoriyalarini ishlab chiqish imkoniyati yuzaga keladi. Bu esa reintegratsiya jarayonini monitoring qilish, tahlil qilish va optimallashtirishning ilmiy asoslangan mexanizmlarini yaratadi.

Umuman olganda, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan psixologik-pedagogik ta'sir tizimi harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga muvaffaqiyatli reintegratsiya qilishning muhim omili sifatida namoyon bo'ladi. Ushbu tizim ularning ijtimoiy-psixologik barqarorligini ta'minlash, moslashuv jarayonini tezlashtirish, shuningdek, shaxsiy va kasbiy salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga xizmat qiladi. Mazkur yondashuv reintegratsiya jara-

yonini kompleks, tizimli va ilmiy asoslangan holda tashkil etish imkonini berib, zamonaviy harbiy psixologiya va pedagogika fanlarining integrativ rivojlanish yo'nalishlarini belgilab beradi¹.

Aytish joizki, harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida ularning psixoemotsional holatini barqarorlashtirish bilan bir qatorda, irodaviy sifatlarini transformatsiya qilish va yangi ijtimoiy sharoitlarga moslashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Harbiy xizmat jarayonida shakllangan qat'iyatlilik, intizomlilik va mas'uliyat kabi irodaviy sifatlar fuqarolik hayotida yangicha mazmun kasb etib, ularni konstruktiv ijtimoiy faoliyatga yo'naltirish zarurati yuzaga keladi.

Mazkur jarayonda irodaviy sifatlarini psixologik jihatdan baholash va rivojlantirish an'anaviy usullardan tashqari zamonaviy raqamli texnologiyalar yordamida yanada samarali amalga oshirilishi mumkin. Xususan, simulyativ-situatsion yondashuvlarga asoslangan raqamli muhitlar orqali harbiy xizmatchilarning turli ijtimoiy vaziyatlardagi xulq-atvor strategiyalari, qaror qabul qilish xususiyatlari hamda emotsional reaksiyalarini o'rganish imkoniyati kengayadi. Bu esa reintegratsiya jarayonini ilmiy asosda diagnostika qilish va individual yondashuvni ta'minlashga xizmat qiladi.

Shuningdek, mobil ilovalar va onlayn platformalar asosida tashkil etilgan psixologik-pedagogik dasturlar harbiy xizmatchilarning fuqarolik hayotiga moslashuvini qo'llab-quvvatlashda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Bunday raqamli yechimlar orqali shaxsning individual rivojlanish dinamikasini monitoring qilish, uning psixologik ehtiyojlarini aniqlash hamda moslashtirilgan korreksion va rivojlantiruvchi chora-tadbirlarni ishlab chiqish imkoniyati yaratiladi. Axborot tizimlaridan samarali foydalanish reintegratsiya jarayonini tizimli boshqarish, harbiy xizmatchilarning ijtimoiy moslashuv darajasini baholash va mavjud muammolarni o'z vaqtida aniqlash imkonini beradi. Natijada, psixologik qo'llab-quvvatlashning manzilli va individual yo'naltirilgan modeli shakllanib, harbiy xizmatchilarning fuqarolik jamiyatiga muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi hamda ularning ijtimoiy-psixologik barqarorligini ta'minlashga erishiladi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida zamonaviy raqamli texnologiyalarni qo'llashning pedagogik-psixologik mexanizmlarini aniqlash maqsadida kompleks metodologik yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqot davomida ilmiy adabiyotlar, elektron ma'lumotlar bazalari, xorijiy va mahalliy ilmiy maqolalar hamda raqamli psixologik platformalarga oid manbalar kontent-tahlil asosida o'rganildi. Empirik ma'lumotlarni olishda kuzatish, psixologik so'rovnomalar, yarim strukturaviy intervyu va diagnostik baholash usullaridan foydalanildi. Respondentlar sifatida xizmatdan keyingi moslashuv bosqichida bo'lgan harbiy xizmatchilar hamda psixolog-mutaxassislar jalb qilindi. Shuningdek, raqamli texnologiyalar orqali amalga oshirilayotgan psixologik qo'llab-quvvatlash dasturlarining funksional imkoniyatlari qiyosiy tahlil qilindi.

Olingan ma'lumotlarni qayta ishlashda tizimli tahlil, qiyosiy taqqoslash, interpretatsion yondashuv va statistik umumlashtirish metodlari qo'llanildi. Tadqiqot natijalarini tahlil qilish jarayonida raqamli texnologiyalarning stressga bardoshlilik, ijtimoiy moslashuvchanlik, kommunikativ faollik va psixoemotsional barqarorlikka ta'siri o'zaro bog'liqlik asosida baholandi. Shu bilan birga, individual psixologik xususiyatlar hamda ijtimoiy muhit omillarining reintegratsiya samaradorligiga ta'siri kompleks tarzda tahlil qilindi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Binobarin, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan psixologik-pedagogik ta'sir mexanizmlari harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida ularning moslashuv salohiyatini oshirishda muhim rol o'ynaydi. Mazkur jarayon ko'p hollarda yuqori darajadagi psixoemotsional zo'riqish, ijtimoiy rol o'zgarishi hamda yangi ijtimoiy muhitga moslashish bilan bog'liq murakkab kechinmalarni o'z ichiga oladi. Xususan, xizmatdan keyingi davrda shaxsning odatiy turmush tarzining o'zgarishi, ijtimoiy aloqalarning qayta shakllanishi va fuqarolik hayotining yangi talablari uning psixologik barqarorligiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi.

So'nggi yillarda raqamli texnologiyalar ushbu psixologik qiyinchiliklarni yengillashtirish va harbiy xizmatchilarning ruhiy holatini optimallashtirishda samarali vosita sifatida keng qo'llanilmoqda. Jumladan, mobil ilovalar va onlayn platformalar orqali amalga oshiriladigan psixologik qo'llab-quvvatlash dasturlari shaxsning stressga bardoshlilikini oshirish, emotsional zo'riqishni kamaytirish hamda ijtimoiy moslashuvchanligini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ilmiy yondashuvlar doirasida kognitiv-harakat terapiyasi (CBT) prinsiplari asosida ishlab chiqilgan raqamli dasturlar alohida ahamiyat kasb etmoqda. Ushbu dasturlar meditatsiya, relaksatsiya va o'z-o'zini boshqarish texnikalarini integratsiyalash orqali harbiy xizmatchilarda xavotir, depressiv holatlar va

1 Дзюбенко Олег Леонидович Компетентностная модель профессиональной подготовки военных специалистов с применением виртуальных симуляторов // Общество: социология, психология, педагогика. 2013. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kompetentnostnaya-model-professionalnoy-podgotovki-voennyh-spetsialistov-s-primeneniem-virtualnyh-simulyatorov> (дата обращения: 14.03.2025).

boshqa stress bilan bog'liq simptomlarni kamaytirishga qaratilgan. Bunday texnologik yechimlar shaxsning ichki resurslarini faollashtirib, uning psixologik moslashuv jarayonini tezlashtirish va barqarorlashtirishga xizmat qiladi. Natijada, raqamli texnologiyalar asosida tashkil etilgan psixologik qo'llab-quvvatlash tizimi harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga muvaffaqiyatli reintegratsiya qilishning muhim komponenti sifatida namoyon bo'lib, ularning ijtimoiy-psixologik barqarorligini ta'minlash hamda yangi ijtimoiy sharoitlarda samarali faoliyat yuritish imkoniyatlarini kengaytiradi².

Raqamli muhitda yaratilayotgan interaktiv trening modellari harbiy xizmatchilarning fuqarolik jamiyatiga moslashuv jarayonida psixologik tayyorgarligini mustahkamlashda muhim omil sifatida namoyon bo'lmoqda. Bunday yondashuvlar orqali real hayotdagi ijtimoiy vaziyatlar sun'iy tarzda qayta tiklanib, shaxs uchun xavfsiz sharoitda xulq-atvor strategiyalarini shakllantirish imkoniyati yaratiladi. Natijada, noaniqlikdan kelib chiqadigan ichki zo'rqiqlashlar kamayib, yangi sharoitlarga nisbatan ishonchli munosabat vujudga keladi.

Virtual reallik (VR) va to'ldirilgan reallik (AR) texnologiyalari yordamida modellashirilgan muhitlar shaxsning emotsional reaksiyalarini boshqarish, vaziyatni adekvat baholash hamda ijtimoiy muhitga mos keluvchi qarorlar qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirishga xizmat qiladi. Ushbu vositalar orqali olingan tajriba real hayotdagi moslashuv jarayonini tezlashtirib, psixologik barqarorlikni ta'minlashga ko'maklashadi.

Shaxslararo aloqalarni qo'llab-quvvatlash nuqtai nazaridan ham raqamli vositalarning ahamiyati yuqori. Masofaviy muloqot imkoniyatlari yaqin ijtimoiy doira bilan emotsional aloqalarni saqlashga yordam berib, ijtimoiy izolyatsiya hissini kamaytiradi. Bu esa shaxsning ichki resurslarini safarbar etib, yangi ijtimoiy muhitga moslashuvini yengillashtiradi hamda kommunikativ faoliyatni barqaror darajada davom ettirishga zamin yaratadi. Axborot-kommunikatsion tizimlar yordamida ijtimoiy muhitdagi o'zaro munosabatlarni tahlil qilish, muammoli vaziyatlarni erta aniqlash va ularni bartaraf etishga qaratilgan individual strategiyalarni ishlab chiqish imkoniyati yuzaga keladi. Bunday yondashuv jamoa ichidagi psixologik muvozanatni saqlashga xizmat qilib, o'zaro ishonch va hamkorlikni mustahkamlashga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Shuningdek, tezkor axborot almashinuvi mexanizmlarining mavjudligi kommunikatsiya samaradorligini oshiradi, turli noto'g'ri talqinlar va kelishmovchiliklarning oldini olishga imkon beradi. Anonim fikr bildirish shakllarining joriy etilishi esa shaxsning ichki kechinmalarini ochiq ifodalashiga sharoit yaratib, psixologik to'siqlarni kamaytiradi va mavjud muammolarni konstruktiv hal etish jarayonini faollashtiradi. Raqamli texnologiyalar asosida shakllanayotgan psixologik-pedagogik muhit harbiy xizmatchilarning fuqarolik jamiyatiga moslashuv jarayonini tizimli ravishda qo'llab-quvvatlab, ularning ijtimoiy barqarorligini mustahkamlash, kommunikativ kompetensiyalarini rivojlantirish va yangi hayot sharoitlariga integratsiyasini jadallashtirishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Shunday qilib, raqamli texnologiyalar va platformalar harbiy xizmatchilar o'rtasidagi ijtimoiy aloqalarni rivojlantirishda muhim vosita sifatida namoyon bo'ladi. Ular orqali kommunikativ jarayonlarning barqarorlashuvi, o'zaro anglashuvning chuqurlashuvi hamda ijtimoiy-psixologik muhitning sog'lomlashuvi ta'minlanadi. Mazkur omillar xizmatdan keyingi davrda shaxsning fuqarolik jamiyatiga moslashuvini yengillashtiruvchi muhim resurs sifatida xizmat qiladi.

Raqamli yechimlarni harbiy xizmatchilarning psixologik moslashuv jarayoniga integratsiyalash, bir tomondan, yangi imkoniyatlar spektrini kengaytirsa, ikkinchi tomondan, muayyan cheklov va qiyinchiliklarni ham yuzaga keltiradi. Xususan, individual psixologik xususiyatlarni hisobga olgan holda differensial yondashuvni ta'minlash, texnologik vositalardan foydalanish kompetensiyalarini shakllantirish hamda axborot xavfsizligini kafolatlash dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi. Mazkur jarayonni chuqur ilmiy asosda anglash va tizimli boshqarish raqamli texnologiyalardan optimal foydalanish imkonini beradi. Natijada, psixologik qo'llab-quvvatlash mexanizmlarining samaradorligi ortib, harbiy xizmatchilarning fuqarolik jamiyatiga muvaffaqiyatli reintegratsiyasi uchun zarur sharoitlar shakllanadi.³

Raqamli texnologiyalarni harbiy xizmatchilarning ijtimoiy-psixologik moslashuviga tatbiq etish ularning fuqarolik hayotiga o'tish jarayonini sifat jihatdan yangi bosqichga olib chiqmoqda. Bunday vositalar yordamida shaxsning individual ehtiyojlari, psixik xususiyatlari va hayotiy tajribasini hisobga olgan holda moslashuv dasturlarini shakllantirish imkoniyati paydo bo'ladi. Natijada, o'quv va rivojlantiruvchi jarayonlar standartlashtirilgan modeldan chiqib, shaxsga yo'naltirilgan tizimga aylanadi.

Yangi platformalar orqali taklif etilayotgan psixologik qo'llab-quvvatlash xizmatlari insonning ichki holatini tartibga solishga xizmat qiladi. Turli psixoregulyatsion texnikalar, jumladan, ongni jamlash, emotsional bo'shanish va o'zini anglashga qaratilgan mashqlar yordamida ichki zo'rqiqlash pasayadi, psixik barqarorlik mustahkamlanadi. Bu esa yangi ijtimoiy muhitga kirib borishda yuzaga keladigan ichki qarama-qarshiliklarni yumshatib, tashqi omillarga nisbatan moslashuvchan reaksiyalarni shakllantiradi.

2 Bawoł, P. (2023). Analysis and Evaluation of Changes in the Proces of Adaptation Of Soldiers to Military Service. *Systemy Logistyczne Wojsk*, (58), 23-40.

3 Putra, H., & Mulyono, B. E. (2024). The Role of Artificial Intelligence in Military Education: A Double-Edged Sword. *Indonesian Journal of Educational Science and Technology (Nurture)*, 3(3), 167-174.

Axborot-kommunikatsion vositalar esa insonlar o'rtasidagi aloqalarni yangicha sifatda tashkil etish imkonini beradi. Muloqot jarayonining tezligi va aniqligi ortishi natijasida tushunmovchiliklar ehtimoli kamayadi, o'zaro hamkorlik esa barqaror tus oladi. Ayniqsa, ijtimoiy aloqalarning uzluksizligi shaxsning ichki tayanch tizimini saqlab qolishda muhim ahamiyat kasb etadi. Bu holat moslashuv davrida yuzaga keladigan yolg'izlik va begonalashuv hissining oldini olishga xizmat qiladi. Shu bilan birga, texnologik vositalarning keng qo'llanilishi ayrim nozik jihatlarni ham yuzaga chiqaradi. Ular haddan tashqari ustuvor ahamiyat kasb etsa, shaxsning tabiiy ijtimoiy tajriba orttirish imkoniyatlari cheklanib qolishi mumkin. Real muhitda mustaqil qaror qabul qilish, jonli muloqot yuritish va vaziyatni bevosita idrok etish kabi ko'nikmalar yetarlicha rivojlanmasligi ehtimoli mavjud. Shu bois, raqamli imkoniyatlardan foydalanishda muvozanatli yondashuv zarur: texnologik yechimlar insoniy muloqot va an'anaviy psixologik ta'sir vositalarini to'ldirishi, biroq ularning o'rnini to'liq egallamasligi lozim. Ana shundagina ular moslashuv jarayonini tezlashtiruvchi emas, balki chuqurlashtiruvchi omilga aylanishi mumkin.

Reintegratsiya jarayonida raqamli texnologiyalarni qo'llash bilan bog'liq muammolardan biri – shaxsiy va psixologik ma'lumotlar xavfsizligidir. Harbiy xizmatdan fuqarolik muhitiga o'tayotgan shaxslar ko'pincha psixologik diagnostika, onlayn maslahat va monitoring tizimlarida ishtirok etadi. Ushbu jarayonda ularning emosional holati, travmatik tajribalari, ijtimoiy moslashuv darajasi kabi nozik ma'lumotlar raqamli platformalarda qayd etiladi. Agar bu axborotlar yetarli darajada himoyalansa, shaxsda ishonchsizlik, ijtimoiy chekinish yoki psixologik yopilish holatlari kuchayishi mumkin. Bu esa reintegratsiya samaradorligini bevosita pasaytiruvchi omil sifatida namoyon bo'ladi.

Yana bir muhim jihat – raqamli kompetensiyalarning yetarli darajada shakllanmaganligi bilan bog'liq. Harbiy xizmatdan keyingi davrda barcha xizmatchilar bir xil darajada texnologik savodxonlikka ega bo'lavermaydi. Natijada, raqamli psixologik yordam xizmatlari, onlayn treninglar yoki adaptiv rivojlantiruvchi dasturlardan foydalanish imkoniyati cheklanadi. Bu esa reintegratsiya jarayonida differensial tengsizlikni yuzaga keltirib, ayrim shaxslarning ijtimoiy muhitga moslashuvini sekinlashtiradi. Ayniqsa, texnologiyalardan foydalanish ko'nikmasi past bo'lgan shaxslarda o'ziga ishonchsizlik va ijtimoiy passivlik kuchayishi kuzatiladi.

Shu bilan birga, raqamli vositalarga haddan tashqari tayanish ham reintegratsiya jarayoniga salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkin. Agar shaxs ijtimoiy muammolarni hal etishda faqat virtual muhitga murojaat qilsa, real ijtimoiy interaksional holatga kirishish tajribasi yetarlicha shakllanmaydi. Bu esa fuqarolik jamiyatida faol ijtimoiy rol egallash, jonli muloqot olib borish va ijtimoiy mas'uliyatni his etish kabi muhim kompetensiyalarning rivojlanishini cheklaydi. Natijada, reintegratsiya jarayoni yuzaki kechib, ichki psixologik moslashuv to'liq amalga oshmasligi mumkin.

Demak, raqamli texnologiyalar reintegratsiya jarayonini qo'llab-quvvatlovchi samarali instrument sifatida katta salohiyatga ega bo'lsa-da, ularni qo'llashda muvozanatli va ilmiy asoslangan yondashuv zarur. Ayniqsa, ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash, raqamli savodxonlikni rivojlantirish hamda virtual va real ijtimoiy tajribalar o'rtasida uyg'unlikni saqlash reintegratsiya samaradorligini belgilovchi asosiy shartlar hisoblanadi.

XULOSA VA TAKLIFLAR

Zamonaviy raqamli texnologiyalar harbiy xizmatchilarni fuqarolik jamiyatiga ijtimoiy-psixologik reintegratsiya qilish jarayonida strategik ahamiyatga ega kompleks mexanizm sifatida namoyon bo'ladi. Ular orqali shaxsning psixoemosional holatini tizimli monitoring qilish, individual moslashuv trayektoriyalarini ishlab chiqish hamda maqsadli psixologik-pedagogik ta'sirni amalga oshirish imkoniyati yuzaga keladi. Bu esa reintegratsiya jarayonini stixiyali kechuvchi jarayondan boshqariladigan, prognoz qilinadigan va ilmiy asoslangan tizimga aylantiradi.

Raqamli vositalar shaxsning ichki psixologik resurslarini faollashtirishga xizmat qilib, unda yangi ijtimoiy rolni qabul qilish, fuqarolik identifikatsiyasini shakllantirish va ijtimoiy mas'uliyatni anglash jarayonlarini tezlashtiradi. Ayniqsa, psixologik qo'llab-quvvatlashning individual shakllari, kognitiv-harakat yondashuvlariga asoslangan dasturlar hamda simulyativ muhitlar orqali amalga oshiriladigan treninglar shaxsning emosional barqarorligini mustahkamlash, stressogen omillarga nisbatan bardoshlilikini oshirish va ijtimoiy muhitga moslashuvchanligini kuchaytirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligi kuzatiladi.

Shu bilan birga, reintegratsiya jarayonida raqamli texnologiyalardan foydalanishning samaradorligi faqat texnologik imkoniyatlar bilan emas, balki ularni qo'llashning psixologik va ijtimoiy shart-sharoitlari bilan ham belgilanadi. Xususan, ma'lumotlar xavfsizligini ta'minlash, foydalanuvchilarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish hamda virtual va real ijtimoiy tajribalar o'rtasida muvozanatni saqlash ushbu jarayonning barqarorligini ta'minlovchi muhim omillar hisoblanadi. Aks holda, texnologiyalarning noto'g'ri yoki ortiqcha qo'llanilishi shaxsning ijtimoiy faolligini pasaytirishi, real muloqot ko'nikmalarini susaytirishi yoki psixologik qaramlik elementlarini yuzaga keltirishi mumkin.

Ilmiy nuqtai nazardan qaralganda, raqamli texnologiyalar reintegratsiya jarayonida nafaqat yordamchi vosita, balki shaxsning ijtimoiy-psixologik qayta tuzilishini ta'minlovchi transformatsion mexanizm sifatida talqin etilishi lozim. Ular orqali shaxsning oldingi kasbiy identifikatsiyasidan yangi fuqarolik identifikatsiyasiga o'tish jarayoni izchil, bosqichma-bosqich va psixologik jihatdan kamroq qarshilik bilan amalga oshiriladi. Demak, raqamli texnologiyalarni reintegratsiya tizimiga ilmiy asoslangan holda integratsiyalash harbiy xizmatchilarning fuqarolik jamiyatiga muvaffaqiyatli moslashuvini ta'minlash, ularning ijtimoiy-psixologik barqarorligini mustahkamlash hamda uzoq muddatli ijtimoiy integratsiya natijalariga erishishning muhim sharti hisoblanadi. Mazkur yondashuv kelgusida harbiy psixologiya va ijtimoiy moslashuv tadqiqotlarida yangi metodologik yo'nalish sifatida xizmat qilishi mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. Аюкасов Р. Н. (2023). Автоматизация программы адаптации курсантов военного учебного центра // VI Всероссийская научно-практическая конференция с международным участием "Теория и практика военного образования в гражданских вузах: педагогический поиск". Часть 2. – Екатеринбург: Издательство УМЦ УПИ, 2023. – С. 3–6.
2. Боевые симуляторы и имитация в тактической подготовке СВ Бундесвера // invoen.ru (дата обращения: 13.03.2025).
3. Дзюбенко О. Л. (2025). Применение виртуальных симуляторов в образовательном процессе военного вуза // Наука и практика в образовании: электронный научный журнал. – 2025. – № 1. – С. 21–27.
4. Дзюбенко О. Л. (2013). Компетентностная модель профессиональной подготовки военных специалистов с применением виртуальных симуляторов // Общество: социология, психология, педагогика. – 2013. – № 1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/kompetentnostnaya-model-professionalnoy-podgotovki-voennyh-spetsialistov-s-primeneniem-virtualnyh-simulyatorov> (дата обращения: 14.03.2025).
5. Bawoł, P. (2023). Analysis and Evaluation of Changes in the Process of Adaptation of Soldiers to Military Service // Systemy Logistyczne Wojsk. – 2023. – № 58. – P. 23–40.
6. Корытков В. А. (2019). Профессиональная подготовка военнослужащих вооружённых сил США, Великобритании и Германии в учебных подразделениях // Гуманитарные науки. – 2019. – № 1 (45). – С. 67–73.
7. Putra, H., & Mulyono, B. E. (2024). The Role of Artificial Intelligence in Military Education: A Double-Edged Sword // Indonesian Journal of Educational Science and Technology (Nurture). – 2024. – Vol. 3, № 3. – P. 167–174.
8. Tam-Seto, L., Wood, V. M., Linden, B., & Stuart, H. (2018). A Scoping Review of Mental Health Mobile Apps for Use by the Military Community // Mhealth. – 2018. – Vol. 4. – P. 57. doi:10.21037/mhealth.2018.12.01. PMID: 30701175; PMCID: PMC6327160.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №5(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.